

Даниел Божков: „АЗ СЪМ ТОЗИ, КОЙТО ВИНАГИ ТОКУ-ЩО ПРИСТИГА“

Румяна Еманулиду

За Лари Кинг, който говори, за хората, които гледат, за летенето, за Грейс, която прочете полето, за театъра и обществената баня, за движението и покоя, за стремежа да полетиш, но да проникнеш в смисъла и за още много други неща разговаряме с Даниел Божков.

„Единственият избор, който човек има, за да получи реален поглед върху нещата, е да ги разреже“, казва художникът модернист.

Той е завършил художествената гимназия и „Стенопис“ в Художествената академия

в София при проф. Митю Гановски, където се пробва една година и като педагог. А през 1990-а заминава за Америка. Успява да вземе майсторска степен в Нюйоркския университет. Сега преподава рисуване в университета в Дайланд, води летен курс в семинар за художници на Колумбийския университет, има собствена галерия в Бруклин и художниците, които представя в нея, са част от неговото духовно общество. Много често нещата, които прави, са некомерсиални. Както и проектите, за които ми разказа...

„Нова баня“

Върху този проект, осъществен през лятото на 2003 г. в Бургас, Даниел мисли в продължение на две години, провокиран от интензивното остаряване на полуразрушената постройка, която по-старите бургазлии още наричат „Новата баня“, а по-младите – „Изоставената баня“.

„С баща ми ходехме да се къпем в тази баня и аз още помня онзи мистичен ритуал сред парата. Когато започнах да работя върху проекта, разбрах, че не само аз имам специфични спомени. Много хора си спомняха къде

са били душовете. В мъжката баня освен живите теляци, които бяха много заети, имаше механичен теляк. Слагаш си на него тривката, доближаваш си гърба и това нещо започва да се движи“, разказва Даниел.

Отделът за ширпотреба на ППУ „Възход“ измислил тази чудовищна футуристична машина. Силата на триенето за висела от степенята на допира до нея. От машината биел ток и се получавало нещо средно между масаж и шокова терапия. По молба на Даниел няколко души в Бургас направили рисунки по памет на механичния теляк. Те ще бъдат включени в следващите етапи на проекта.

И тъй като банята олицетворява един своеобразен обществен ритуал – открай време тя е и средище на комуникация, като начало Даниел се качва върху порутената сграда и извършва ритуала на къпането пред смаяните погледи на преминаващите по оживената улица хора. „Очаквах да забавлява гъжд. Той ми беше необходим като символ, че е тук, и не зависи от хода на времето. Защото банята не може да остарее за 30 години... Нещо друго е станало в този ускорен процес...“, разсъждава художникът.

Любимият му проект е **„Научи се да летиш над един много голям Лари“**

Идеята за него тръгва от странните кръгове и знаци, които се виждат на странни места по света и никой не знае как са се появили. Като гигантските изображения на платото Наска. Върху площ от 100/120 м, откупена от собственика на едно поле, Даниел прави такава рисунка с физиономията на популярния телевизионен журналист от Си Ен Ен Лари Кинг. Прави я с талашит, под които растенията

полагват, без да бъдат унищожени. На своеобразния портрет неизменните тиранти на Лари Кинг, с които той се явява всяка вечер на телевизионния екран, са 12-метрови.

Когато работата е готова, Даниел се научава да лети с малък самолет и се издига над нея. Полетът съвпада с разпространението на игралния филм „Знаци“ с участието на Мел Гибсън. Рисунката влиза в един общ информационен блок със станалия бестселър филм, отразяват я всички медии, а той им я посвещава.

Изборът на Лари Кинг е базиран и на очакването, че Си Ен Ен ще се включи в популяризирането на този проект, независимо каква е новината. И Си Ен Ен приема предизвикателството. Екип на телевизията също лети и заснема портрета на Лари, а вечерта, в края на разговора си с актьора Матю Пери, популярният водещ сваля емблематичните си тиранти и казва: „Сега ще ти дам нещо...Никога досега не съм го правил.“ „Тирантите? Даваш ми ги от гърба си?“, изумява се Матю. Лари пита: „А някой да е извършил това с твоята физиономия?“ И продължава: „Слушай сега какво ми се случи...“ И докато му разказва за проекта на Даниел, милиони зрители се запознават с неговата визия.

За автора обаче по-важен е следващият етап от проекта. Когато отминава шумотевицата в медиите, той моли собственика на полето да му намери човек, който да разбира от растения. След два дена се запознава с индианката Грейс и заедно идентифицират екосистемата на това място.

„Ако от едната страна е Лари като медиен феномен, който формира общественото мнение, от другия край на аме-

риканската парадигма е това 20-годишно момиче с плитки до кръста и бяла шапка, което никога не е ходило официално на училище, но от родителите си е научило всичко за растенията и живота. То знаеше дори латинските названия на растенията и как индианците са ги използвали.“

От Грейс Даниел научава, че всеки път, когато някой влезе в една екосистема, новината, че вътре има чужденец, се разпространява светкавично. Първи я узнават птиците, след тях гърбетата, цветовете, камъните... Тя му казва: „Ти тук нищо не си отрязал и убил, донесъл си любовта си, желанието да сътвориш нещо и затова никой не е имал нищо против. Затова са ти гали възможност да го направиш...“ Казва го така уверено, сякаш разговаря с млечката и с глухарчето и препрежда техните думи.

Всичко това става основа за поредната изложба на Даниел в Ню Йорк.

След 13 години, прекарани в Америка, Даниел смята, че езичният човек мисли за различни неща в различни мащаби, когато говори на български или на английски. „Красотата на глоезичния модел в разбирането на Вселената е яснотата. А българският модел е по-нееднозначен. Той е по-близо до цялостния обем на нещата, които не са толкова отчетливи и поредени...“ Според него „Ние сме емигранти спрямо собствения си език. Може би поезията е начин да разбереш същността си. Това е най-странното – да отвориш вътрешните си страници и оттам да потече информация, в която разпознаваш себе си...“

Следващият проект, който Даниел със сигурност ще осъществи, е

„Думите на мама“

За целта се е уговорил да започне работа в една турска пекарна в Истанбул. Първо ще изучи занаята, ще чиракува, колкото трябва, а после ще изпече хлебчета с думите, които майка му знае на турски език. Думи като шекер – захар, кудук – опашка, банабак – ти мене гледай, пиштимал – кърпа за лице. Когато направи симидчетата – хлебчетата, ще ги продава по улиците на Истанбул от симидчийска количка.

За жалост неговата вдъхновителка, починала след инсулт, няма да види „посвещението“ на сина си. А баща му, известен художник в Бургас, загинал при автомобилна катастрофа през 1980 г., също е изиграл своята вдъхновяваща роля.

„Без да е завършил академия, баща ми беше фин и интересен художник, с изтънчен вкус. Беше приятел на поета Христо Фотев и на мнозина от бохемата в този град. Дето се казва, израснах покрай него в Клуба на културните дейци. Идваха хора от София, на пианото свиреха музиканти, поети четяха стихове и имаше една неизменна маса, на която седеше Христо Фотев и която бе част от ранното ми образование...“

Може би щях да имам по-голям опит, ако бях останал в Бургас и наблюдавах процесите... Как се руши банята например... Ала човек винаги е отнякъде другаде – от друго място или група. Аз съм бургазлия, но от Айтос. Аз съм американец, но от България. Аз съм този, който винаги току-що пристига отнякъде. Това движение не дава стабилност, то е просто вибрация. А доколко е за добро, никой не знае...“, казва художникът, който иска да обитава целия свят.

1. Даниел си устрои обществена баня в Бургас
2. Рисунката на Лари Кинг, заснета от самолет
- 3, 4. Даниел и индианката Грейс изследват екосистемата в полето след проекта „Научи се да летиш над един много голям Лари“

Снимки: личен архив

2

3

4